

Використання туристичного та краєзнавчого матеріалу під час вивчення курсів «Соціальна і економічна географія України» та «Методика навчання географії»

Оксана Браславська, Інна Рожі

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

inna.rozhi.93@gmail.com

Use of tourist and regional material during the study of courses «Social and economic geography of Ukraine» and «Methodology of studies of geography»

Oksana Braslavska, Inna Rozhi

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

inna.rozhi.93@gmail.com

Використання туристичного та краєзнавчого матеріалу під час вивчення курсів «Соціальна і економічна географія України» та «Методика навчання географії» можуть бути використані для формування краєзнавчої компетентності майбутніх учителів географії; у процесі підготовки навчально-методичних видань, під час викладання курсів, що пов'язані з краєзнавчо-туристською підготовкою, у роботі студентських гуртків, кураторів академічних груп та ін. В тезі описується сутність краєзнавства і туризму, їхній взаємозв'язок, освітнє значення під час вивчення даних курсів.

Туризм – один із традиційних видів людської життєдіяльності. Наприкінці ХХ століття він вирізнявся стрімкою динамікою розвитку, тенденцією до домінування в структурі соціальних інститутів, посиленням значення притаманних йому соціально-економічної, комунікативної, культурно-інформаційної та інтеграційної функцій [2, с. 3]. Від початку свого самостійного існування туризм ніколи не втрачав зв'язків із краєзнавством, оскільки їх єднали спільні пізнавальні функції. Істотно змінюється лише їхня роль стосовно одне одного. Якщо в попередні історичні періоди подорожі, мандрівки й походи були підпорядковані основним завданням краєзнавства, слугували

тільки засобом здобуття краєзнавчих знань, то в новий і новітній часи, коли туризм увійшов до повсякденного життя більшості людей і набув статусу самостійної сфери суспільного виробництва, краєзнавство почало обслуговувати туризм, наповнювати подорожі й екскурсії пізнавальним змістом. Отже, туризм – дієвий засіб набуття краєзнавчих знань, а також активна форма популяризації наукових вітчизняних здобутків, ознайомлення з ними широкого туристично-екскурсійного загалу [1, с. 113–114].

З огляду на потужний арсенал дослідницьких методів і підходів, перед туризмом і краєзнавством постають важливі завдання: розгортання масового краєзнавчо-туристського руху, вивчення краєзнавчо-туристської території та їх об'єктів, інфраструктурне облаштування й маркування туристично-краєзнавчих маршрутів і стежок; проведення системних наукових досліджень із туристично-краєзнавчої проблематики.

Неабияким потенціалом для використання туристичного та краєзнавчого матеріалу володіє курс «Соціальна і економічна географія України», що передбачає ознайомлення майбутніх учителів географії з структурою господарства країни, його найважливішими галузями. Представляючи тему «Ресурсний потенціал, територіальні поєднання природних ресурсів», викладач поруч із загальною інформацією висвітлював докладний опис природно-ресурсного потенціалу рідного краю. Крім того, у процесі вивчення виробничих комплексів велика частина краєзнавчого матеріалу слугує важливим підґрунтям для формування економіко-географічних знань; для з'ясування таких понять, як продуктивність праці, спеціалізація й кооперування підприємств, виробничих процесів, земельний фонд, структура сільського господарства, сільськогосподарські угіддя тощо; для усвідомлення значущості місцевих природних ресурсів, ролі підприємств у територіальному поділі праці.

Під час лекцій теоретичні краєзнавчі відомості були представлені студентам не як абстрактні знання, а як засоби для розв'язання конкретних завдань. *Алгоритмічний вигляд географічних відомостей* допомагає розподілити складне вміння на кілька кроків, які легше запам'ятовувати. Формування діяльнісних умінь і практичних навичок відбувалося й під час лабораторних робіт, що підпорядковані комплексності з алгоритмізацією краєзнавчої інформації. Зокрема, лабораторне заняття з цієї теми проведено самими студентами, які підготували реферати на різні теми: «Збереження ресурсного потенціалу рідного краю – це збереження майбутнього», «Ресурсозабезпечення XXI століття», «Що маємо і як зберігаємо», «Способи і принципи організації збереження місцевих природних ресурсів» та ін. ІНДЗ, реферати

студенти-географи захищали у формі доповідей.

Оптимальними в навчанні студентів-географів вважаємо лабораторні й практичні заняття, що проводять у вигляді *прес-конференції*, яка сприяє реалізації пізнавальних краєзнавчих завдань, що допомагають моделювати зміст і процес краєзнавчо-туристської роботи вчителя й учнів, спільну роботу учасників в умовах групової взаємодії, де відбувається розподіл функцій членів туристського походу. Для цього студенти вивчали теоретичні аспекти досліджуваної проблеми, сучасні методи пошуково-дослідницької діяльності, передовий досвід проведення уроків із використанням у географічній освіті краєзнавчого компонента, проблеми організації й упровадження педагогічних технологій у сучасній школі та в позакласній роботі та ін.

Сприятливі умови для використання краєзнавчого матеріалу має курс «Методика навчання географії», що складається з двох дидактичних одиниць: теоретичні основи методики навчання географії й методика вивчення окремих курсів географії. У межах першої частини студентів ознайомлювали з краєзнавчим підходом у географічній освіті, його реалізацією в пізнавальній і творчій діяльності, з'ясовуючи значення компетентнісного підходу в розвитку емоційно-ціннісного ставлення учнів до світу, роль спостережень у вивченні природного середовища своєї місцевості, наочних засобів в активізації пізнавальної діяльності.

Технологія *проблемного навчання* дає змогу сформувати знання, здатності й уміння як набір дій для розв'язання певного питання, розвинути психологічні якості особистості – елементи краєзнавчої компетентності майбутнього вчителя географії. Порушення навчальної чи наукової проблеми краєзнавчого змісту оптимізувало формування в студентів інформаційної потреби й мотивації щодо вивчення краєзнавчої інформації, збагачувало досвід дослідницької роботи в пізнавальній краєзнавчій діяльності, а також сприяло становленню творчої, компетентної особистості, яка вміє ухвалювати ефективні рішення в процесі розв'язання завдань із географії.

Водночас краєзнавство і туризм являють собою органічний компонент освіти й національно-патріотичного виховання особистості за умови пізнання від рідного до чужого, від близького до далекого, від національного до світового. У зв'язку з цим туризм потрібно вибудовувати на місцевому матеріалі, використовувати ті форми й методи, які відповідають наявним матеріально-технічним можливостям, доступним для реального впровадження викладачами під час роботи з студентами.

Список використаних джерел:

1. Попович С. Туристичне краєзнавство: генеза, методологія, завдання. *Краєзнавство*. 2015.

№ 3/4 (92/93). С. 111–124.

2. Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Київ, 2005. 43 с.